

چهارشنبه 3 خرداد 1 رجب 23 می

تولد آیه الله سید عبدالعزیز طباطبائی در سال 1348 قمری...

تولد آیه الله سید عبدالعزیز طباطبائی در سال 1348 قمری

خلاصه ای از زندگی این بزرگ مرد عرصه دین و دانش:

تولد:

دانشمند فرهیخته، محقق وارسته و پژوهشگر پرتلاش، مرحوم آیه الله سید عبدالعزیز طباطبائی، 21 جمادی الثانی 1348 هجری قمری . برابر با 1308 هـ.ش. در خانواده ای علمی و ریشه دار در نجف اشرف به دنیا آمد.

خاندان:

پدرش نوه دختری و مادرش نوه پسرى فقیه بزرگ شیعه آیه الله العظمی سید محمدکاظم طباطبائی یزدی صاحب عروة الوثقی بود. خاندان س یکی از خاندانهای مشهوری بودند که در حوزه علمیه نجف و فقاہت شیعه نقش مؤثری داشتند. محقق طباطبائی دوران کودکی خود را در چنین میان کتاب و کتابخانه و مدرسه گذراند و طبیعتاً استعداد این کودک خردسال با چنین شرایطی پرورش پیدا میکرد. دوستان ایام کودکی وی، اذعان می‌کنند که او از همان سالها متین و کم صحبت و بیتکلف بود و در گفتار و کردار بزرگترها دقت میکرد. محقق طباطبائی ضمن خاطرات دوران کودکی کتابهایی اشاره میکنند که در کتابخانه و پشت شیشه، توجهش را جلب کرده بودند و وی ساعاتی از وقت خود را به تهیه فهرستی از اسم این نویسندگان آنها میگذراند. وی که در آن زمان، به خاطر سن کم خود، اجازه دست زدن به کتابها را نداشته، مجبور بوده از پشت شیشه فقط آنچه کتابها نوشته شده بود را یادداشت کند. این موضوع، نقش مؤثر محیط علمی او را در علاقمندی به کتاب و کتابت به خوبی نشان میدهد.

اساتید:

1- سید هاشم حسینی تهرانی(مؤلف کتاب علوم العربیة) : ادبیات، صرف و نحوی 2- سید جلیل طباطبائی یزدی: توضیح المراد و منطق 3- آیه الله الاعلی سبزواری: شرح منظومه سبزواری 4- شیخ صدرا بادکوبی: اسفار ملاصدرا 6و7- میرزا حسن نبوی و شیخ ذبیح الله قوچانی : شرح لمعه 8- آیه علی علامه فانی اصفهانی: قوانین میرزای قمی 9و10- شیخ عبدالحسین رشتی(مؤلف شرح کفایه و کشف الاشتباه) و شیخ مجتبی لنگرانی(مؤلف البیان) : دروس عالی سطح 11و12- آیه الله العظمی سید عبدالهادی شیرازی و آیه الله العظمی حاج سید ابوالقاسم موسوی خوئی : درس خاج فقا

سفرهای تحقیقی:

محقق طباطبائی تابستان هر سال با سفر به ایران، به کتابخانه های خصوصی و عمومی مراجعه میکند و ضمن مطالعات فراوان یادداشتهای ز مینماید. در سه سفر حج نیز در کتابخانه های مکه و مدینه نسخ خطی نفیسی را مبینند و برخی از آنها را به طور کامل استنساخ میکنند. ه تابستان سال 1342 هـ ش. از عراق به سوریه و لبنان سفر میکند و در يك اقامت سه ماهه، در کتابخانه های ظاهریه، مجمع علمی دمشق، کتابخ حلب و کتابخانه دانشگاه آمریکایی بیروت مطالعات زیادی انجام میدهد و به گفته خود ایشان، در این سفر با دیدن این کتابخانه ها دنیای تازه وی گشوده میشود. آشنایی و الفت محقق طباطبائی با دانشمند بزرگ و کتابشناس باعظمت، مرحوم شیخ آقابزرگ تهرانی، تأثیر بسیاری در شخص وی ایجاد میکنند. یادداشتهایی را که از سفرهای متوالی به ایران به همراه میآورد، هر بار در اختیار شیخ آقابزرگ تهرانی قرار میدهد تا هم از زیر چن استاد بگذرد و او را راهنمایی کند و هم برای تدوین دائرة المعارف بزرگ کتابشناسی شیعه، الذریعة إلى تصانیف الشيعة، مورد استفاده قرار گیرد طباطبائی تا پایان عمر، شیفته استاد بود و از او به عظمت و بزرگواری یاد میکرد. وی از همان سالهای چاپ الذریعه، فکر نوشتن مستدرکی را برای میپروراند، اما متأسفانه چاپ کتاب به کندی پیش میرفت و نوشتن مستدرک را به تأخیر میانداخت. از این رو محقق طباطبائی اقدام به استن کامل کتاب الذریعه نمود - که چاپ جلد های 13 و 14 الذریعه نیز برای آنکه سریعتر چاپ شود، از روی همین نسخه در نجف چاپ شد. وی در س هـ.ق. دست به کار تدوین مستدرک الذریعه شد و شروع به جمع آوری و فیش کردن کتابهایی نمود که نام آنها در الذریعه نیامده است. محقق بیشتر وقت خود را تا پایان عمر یعنی هفتم ماه رمضان 1415 هـ.ق. صرف تدوین این اثر گرانسنگ نمود و گنجینه ای بالغ بر یازده هزار فیش بر همچنین، از جمله کسانی که نقش مؤثری در روحیه پرتلاش و پرحوصله او، در امر تحقیق و پژوهش داشت، علامه امینی صاحب کتاب الغدیر علیه بود. محقق طباطبائی به مدت 25 سال پیوسته در کنار علامه امینی به جمع نسخ خطی و اداره کتابخانه أميرالمؤمنین علیه السلام در نجف و بسیاری از مایه علمی خود را مدیون شاگردی وی میدانست. محقق طباطبائی ضمن ارتباط علمی خود با علامه امینی، وی را در تهیه منابع کتاب الغدیر یآوری میکند و در طی سفرهای خود به کتابخانه های ایران و ترکیه، در به ثمر رسیدن تحقیقات علامه امینی نقش بسزایی را ایفا میکند سفری که محقق طباطبائی در سال 1342 به سوریه و لبنان داشت، دو سفر دیگر نیز همراه با فرزند علامه امینی به سوریه و ترکیه میرود، علامه که در ایران به سر میرسد به آنان میپیوندد و به علت کسالت نمی تواند در ترکیه بماند و ناچار به بازگشت میشود. در آن سفر محقق طباطبائی و ف

امینی در ترکیه میمانند و مقدار زیادی از نسخ نفیس را برای کتابخانه امیرالمؤمنین عکسبرداری میکنند. محقق طباطبایی که مدتی سرپرستی این را برعهده داشت، نسخ خطی کتابخانه را در سه جلد تنظیم میکند. این فهرست اکنون به صورت متوالی در مجله تراثنا منتشر میشود. وی در سه جلد نجف را ترك میکند و عازم ایران میشود و در قم سکنی میگزیند. ایشان در قم، در ادامه راه دو استاد بزرگ خود، مشغول به تکمیل مستدرک و تهذیب بر الذریعه و الغدير داشت میشود. محققین و نویسندگان در ایران از محضر وی بهره مند میشوند و او نیز با دست باز، از هر کاری که در زمینه تاریخ و رجال و تراجم و حدیث و کتابشناسی شیعه انجام میشود استقبال میکند. وی همیشگی از استاد خود آية الله میرزا محمدعلی اردوبادی (ق.) به بزرگی یاد میکرد و یکی از خصوصیات بارز او را كمال علمی به دیگران در تحقیق و رفع مشکلات علمی میدانست. محقق طباطبایی، خود روش استاد را در پی میگیرد و منزل و کتابخانه خود را در اختیار محققین و پژوهشگران قرار میدهد، به طوری که خانه ایشان، روز و شب محل قلم میشود و گاهی حدود ده ساعت از شبانه روز خود را صرف راهنمایی و تکمیل آثار دیگران میکرد. مؤسسات مختلف تحقیقات اسلامی در ایران ایشان را مغتنم دانسته، در تحقیقات خود به ایشان مراجعه میکردند. از جمله مؤسساتی که محقق طباطبائی با ایشان همکاری مینمود، مؤسسه علیهم السلام، مرکز الغدير للدراسات الاسلامیة، بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی، مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی و بنیاد بعثت را میتوان نام برد. محقق طباطبائی برای بازدید از نسخ خطی به بسیاری از شهرهای ایران مسافرت نمود و با بسیاری از دانشمندان ملاقات کرد. کتابخانه های دید و یادداشت های بی شماری تهیه نمود. همچنین يك بار دیگر نیز از ایران به ترکیه عزیمت نمود و به مدت دو ماه در کتابخانه های ترکیه کتابخانه احمد ثالث، ایاصوفیا، لاله لی، کوپرلی، فیض الله افندی، فاتح، جلاله ایوب، قلیچ علی پاشا و ولیالدين جلاله افندی، به مطالعه پرداخت. محقق طباطبائی در سفر این سفر چند دفتر نسخه های خطی ترکیه و چند دفتر احادیث مربوط به فضائل و مناقب علیهم السلام، از منابع حدیثی، تفسیری، تاریخی و اعتقادی مهم و چاپ نشده اهل سنت است که مجموعه آنها را نتایج الأسفار نامید. همچنین در کشورهای دیگر داشت مجموعه مهمی از میکروفیلم ها و نسخ عکسی از کتابخانه های مختلفی چون کتابخانه موزه بریتانیا و کتابخانه آکسفورد در انگلستان، کتابخانه دار الکتب الظاهرية در دمشق و اسماعیل پاشا در حلب، کتابخانه دانشگاه ریاض عربستان، کتابخانه بلدیة اسکندریة الکتاب المصریة در مصر، کتابخانه خدابخش پاتنه و فاطریه لکهنو در هندوستان، کتابخانه جامع کبیر صنعاء یمن، کتابخانه چستربیتی ایرلند، کتابخانه ایتالیا، کتابخانه ملی پاریس، و... تهیه کرد. این مجموعه اکنون در کتابخانه عمومی محقق طباطبایی در قم نگهداری میشود و مورد استفاده میباشد. محقق طباطبایی با بسیاری از دانشمندان و اسلام شناسان دنیا مخصوصا در کشورهای عربی ارتباط داشت و در ایجاد ارتباط با پژوهشگران داخل کشور با دنیای عرب نقش مؤثری داشت.

آثار:

1- مستدرک الذریعة 2- أضواء على الذریعة : تعلیقاتی است بر کتاب الذریعة آقابزرگ تهرانی همراه با تکمیل اطلاعات و رفع اشتباهات این کتاب
3- معجم أعلام الشیعة: این کتاب به عنوان مستدرک طبقات أعلام الشیعة شیخ آقابزرگ تهرانی تراجم علمای شیعه را بر اساس قرون و در هر قرن الفبائی آورده است و مجموعا شامل دو جلد است. جلد اول این کتاب يك سال پس از درگذشت محقق طباطبائی توسط انتشارات مؤسسه آل البیت رسید و جلد دوم آن همچنان به صورت خطی باقی است. 4- تعلیقات على طبقات أعلام الشیعة: حاوی تعلیقاتی است که محقق طباطبائی طبقات آقابزرگ نوشته است. از این تعلیقات، تعلیقات الكرام البررة (قرن سیزدهم)، و نقباء البشر (قرن چهاردهم) همراه اصل کتاب به چاپ رسیده تصحیح تتمه نقباء البشر: کتاب نقباء البشر شیخ آقابزرگ تهرانی تا پایان حرف عین در چهار جلد به چاپ رسیده است، ولی از این حرف تا همچنان به صورت خطی باقی مانده است. محقق طباطبائی با استفاده از یادداشتهای دستنویس ایشان، این اثر را مرتب کرده بودند و بنا داشتند اصلاح و تکمیل و حذف مکررات آن را به چاپ برسانند. 6- انباء السماء برزیه کربلاء: این اثر تکمیل و تنظیم کتاب سیرتنا و سنتنا از علامه امینیا است. اضافات بسیار زیاد. 7- علی ضفاف الغدير: این کتاب به عنوان مستدرک جلد اول الغدير علامه امینی شامل رواة حدیث غدير همراه با شرح است، محقق طباطبایی مدارك و منابعی را که به دست علامه نرسیده بود استخراج کرده و معرفی روات حدیث غدير را مطابق اسلوب علامه امینی است. 8- فهرست نسخه های خطی کتابخانه أميرالمؤمنین علیه السلام: محقق طباطبایی در ایامی که در کتابخانه امیرالمؤمنین در نجف اشرف علامه امینی به تهیه منابع الغدير میپرداختند، اقدام به تهیه فهرست نسخ خطی کتابخانه نمود. این فهرست در سه جلد تهیه شده که در دو جلد معرفی نسخ عربی و در جلد سوم به معرفی نسخ فارسی پرداخته است. آقای دکتر علی نقی منزوی از این اثر در تألیف کتاب نسخه های خطی فقه جسته است و از آن با عنوان "یادداشتهای سید عبدالعزیز طباطبائی" نام میبرد. این فهرست که بر اساس الفبائی اسم کتاب تنظیم شده، اکنون سلسله مقالات در مجله " تراثنا " در قم از طرف مؤسسه آل البیت علیهم السلام منتشر میشود. اولین بخش این فهرست در شماره 55 این مجله رسیده و اکنون در شماره 63 و 64 مجله، به حرف جیم رسیده است. 9- فهرست نسخ خطی کتابخانه آستان قدس رضوی: محقق طباطبائی آستان قدس رضوی در مشهد اقدام به تهیه فهرستی به زبان فارسی از نسخ خطی حدیث و فقه کتابخانه آستان قدس رضوی نمود. این فهرست کتابخانه آستان قدس رضوی نگهداری میشود. 10- فهرست نسخ خطی کتابخانه دانشگاه علامه طباطبائی شیراز: این اثر در جلد اول سالنامه میراث ایران (سال 1373 هـ. ش.) به چاپ رسیده است. 11- فهرست نسخه های کتابخانه آقای سید محمدعلی طباطبائی قاضی تبریزی. 12- فهرست مزار عبدالقادر گیلانی در بغداد. 13- فهرست نسخه های خطی کتابخانه ثقة الاسلام در تبریز: این فهرست با دو فهرست سابق در نشریه نسخه های دانشگاه تهران، دفتر هفتم، از صفحه به چاپ رسیده است. محقق طباطبایی این فهرست را در ایامی که برای جمع آوری نسخه های نفیس برای امیرالمؤمنین به ایران سفر مینمود، به زبان فارسی تهیه نمود و بر آن مقدمه ای درباره خاندان طباطبایی و زندگی سید محمدعلی قاضی نوین تصحیح فهرست منتجب الدین: این اثر در سال 1404 هجری قمری . با تحقیق و تصحیح محقق طباطبایی در قم منتشر شد، ولی ایشان به تعلیقات قابل توجهی که بعد از آن بر این کتاب نوشته بودند بنای چاپ مجدد آن را داشتند. این تعلیقات بر کتاب افزوده شد و اکنون آماده چاپ است. 15- تصحیح الأربعون المنتقى من مناقب المرتضى: تألیف ابوالخیر حالکمی طالقانی، در شماره اول مجله تراثنا و نیز به صورت مستقل چاپ شد. 16- تصحیح ترجمة الإمام الحسن علیه السلام: این کتاب، بخش چاپ نشده طبقات ابن سعد است که محقق طباطبائی با رهنمود علامه امینی در کتابخانه..... مورد تصحیح قرار میدهند و به صورت مستقل برای چاپ آماده میکنند، این کتاب پس از درگذشت ایشان از طرف مؤسسه

عليهم السلام به چاپ رسيد. 17- تصحيح ترجمة الإمام الحسين عليه السلام: اين كتاب هم همچون ترجمة الإمام الحسن عليه السلام از طبقات مورد تصحيح قرار ميگيرد و در زمان حيات ايشان از طرف مؤسسه آل البيت عليهم السلام چاپ و منتشر ميشود. 18- تصحيح مقتل أمير المؤمنین عليه السلام: تأليف ابن أبي الدنيا. 19- تصحيح مناقب أمير المؤمنين عليه السلام: از أحمد بن حنبل. 20- تصحيح كتاب نسائي.... 21- تحقيق حديث من كنت مولاه فعلى مولاه : تأليف ذهبی، اين رساله تاکنون نسخه ای از آن يافت نشده بود و تنها نامی از آن در میان کتب ذهبی ما محقق طباطبائی نسخه ای از آن را در کتب خطی کتابخانه دانشگاه تهران يافته و مورد تحقيق قرار ميدهند. اين رساله با تعليقات فراوان ايشان انتشارات دليل به چاپ رسيد. 22- ترجمة أمير المؤمنين من تاريخ ابن عساکر. 23- فرائد السمطين. 24- تصحيح عقد الدرر فی أخبار المهدي يوسف بن يحيى سلمی دمشقی. 25- تصحيح فهرست شيخ طوسي: از آنجا که چاپ مصحح و منقحی از کتاب جليل فهرست شيخ طوسي رحمة الله عليه در دست نبود، محقق طباطبائی اين کتاب را با ده نسخه معتبر آن تصحيح ميکند که پس از رحلت ايشان همراه با مقاله ای که ايشان برای کتب طوسي تهيه کرده بودند، از طرف کتابخانه محقق طباطبائی منتشر شد. 26- تصحيح مطالب السؤل. 27- أهل البيت عليهم السلام في المكتبة اين اثر کتابهایی که اهل سنت درباره زندگی، مناقب، تاريخ، زندگانی، کلمات... اهل بيت عليهم السلام نوشته اند، کتابشناسی و معرفی شده کتاب ابتدا به صورت سلسله مقالات در مجله تراثنا منتشر ميشد و پس از درگذشت ايشان، متن کامل کتاب از سوی مؤسسه آل البيت عليهم السلام شد. 28- الغدير فی التراث الاسلامی: اين اثر کتابشناسی غدير خم است و در آن فهرست کتابها و معرفی نسخ خطی آنها و شرح حال مختصری آنها از ابتدای قرن دوم هجری تا قرن پانزدهم معرفی شده است. اين کتاب را بار اول دار المؤرخ العربي در بيروت منتشر کرد و پس از آن با افزوده ايران از سوی انتشارات الهادی در سال 1373 ه.ش. انتشار يافت. محقق طباطبائی پس از آن نيز به تکميل اين کتاب پرداخت و اکنون به اضافات برای نوبت سوم آماده چاپ ميباشد. اين کتاب در سال 1411 هجری قمری . از طرف انتشارات کتابخانه چهل ستون با ترجمه آقای مهد به زبان فارسی منتشر شد و بار ديگر نيز جناب آقای محمد انصاری زنجانی با ترجمه بخشهای بسياری از اين کتاب و اضافه و تعديل بعضی از مطالب با عنوان " غدير در آينه کتاب " منتشر نمود. 29- فهرست تصانيف کراچکی. 30- الشيخ المفيد وعطاء الفکر الخالد: شامل کتابشناسی آثار فاضل است و در جلد اول مجموعه المقالات والرسائل کنگره شيخ مفيد به چاپ رسيد. 31- مخطوطات اللغة العربية في مکتبات إيران: کتابشناسی ن لغت عربي در کتابخانه های ايران. اين اثر در يادنامه ايشان از طرف مؤسسه آل البيت عليهم السلام چاپ و منتشر شد. 32- مکتبة العلامة الحلي: گرانسنگ حاوی کتابشناسی مفصل آثار علامه حلی و ذکر نسخ خطی آنها در کتابخانه های جهان ميباشد. اين کتاب چهل روز بعد از درگذشت طباطبائی از سوی مؤسسه آل البيت عليهم السلام منتشر شد. 33- نتائج الأسفار:.... 34- فوائد الأسفار: اين کتاب شامل کتابشناسی منتخب ن کتابخانه های مدرسه امام عصر شیراز، جارالله ايوب، الأحمديّة، الظاهريّة، المتحف البريطاني، کتابخانه آية الله خادمی، مدرسه نمازی خوی، مدرسه مریم بيگم) خوانسار و مدرسه ولی عصر خوانسار، مقبره روزبهان شیرازی، کتابخانه دانشکده پزشکی شیراز، مدرسه صدر بابل و همچنين فو و تاريخی و وفیات بعضی از علما و اشعار است. 34- فهرست تفصيلی منتخب نسخه های خطی کتابخانه های ترکيه: اين اثر استاد در کتابخانه العظمی مرعشی نجفی به شماره 4172 و 4173 نگهداری ميشود و در فهرست نسخ خطی آن کتابخانه ج 11 صص 183 - 184 شناسانده شده قيد الأوابد و جمع الشوارد: در اين کتاب متون بسياری از نسخ مختلفی جمع آوری شده که شامل فضایل اهل بيت و اشعار و تراجم و... است. ميتوان به شرح نهج البلاغه نظام الدين گيلانی، همراه با شرح مفصل و تاريخ تأليف و انتهای نسخه و ذکر برخی از نکات دقيق و بعضی از همچنين تفسير خطبه شششقيه سيد مرتضی، المعجم ابن الأعرابي، معجم الصحابه ابن نافع معجم الصحابه بغوی، ذيل تاريخ بغداد ابن نجار، المعجم طبرانی، مسند رويانی، المسلسلات ابن جوزی، المصنف ابن أبي شيبة، صحيح ابن حبان، الذرية الطاهرة دولابی اشاره کرد. 36- فهرست منتخب ن خطی کتابخانه های حجاز: محقق طباطبائی درباره اين اثر مينويسد: "دانشگاه تهران گروهی را برای عکسبرداری از نسخ خطی، عازم حجاز نمود من دانشمند کتابشناس و فهرست نگار مشهور استاد محمد تقی دانش پژوه در میان آنان بود. من نيز با ايشان به حجاز رفتم و در کتابخانه ها شريفين : کتابخانه عارف حکمت، کتابخانه مدینه منوره، کتابخانه محموديه، کتابخانه حرم نبوی، کتابخانه مظهر که در رباط مظهر مقابل بقیع بود حرم مکی، و کتابخانه مکه مکرمه، به بررسی نسخ خطی پرداختيم" (الغدير فی التراث الاسلامی، ص 241). اين اثر در سال 1386 تأليف شده است فهرست منتخب نسخه های خطی کتابخانه های تبريز: از کتابخانه های محمدعلی قاضی طباطبائی، ثقة الاسلام و ايروانی. 38- الحسين والسنة: در سال 1397 هجری قمری . در قم منتشر شده. 39- المهدي في السنة النبوية. 40- حياة الشيخ يوسف البحراني: اين کتاب را محقق طباطبائي 1377 هجری قمری . تأليف کرده اين اثر ابتدا در مقدمه کتاب الحقائق الناظرة به چاپ رسيد و سپس به صورت مستقل در نجف اشرف به چاپ کتاب اولين اثری است که از محقق طباطبائي به چاپ رسيده، با اين حال ميتوان در آن ميزان تبحر و دانش وی را در اين کتاب مشاهده کرد. ايشا مطالب زيادی را مخصوصا در قسمت تألیفات شيخ يوسف بحرانی به اين کتاب افزودند و حجم کتاب اکنون به دو برابر حجم کتاب چاپ شده رس 41- شخصيت علمی و مشايخ شيخ طوسي: در دفتر دوم سالنامه ميراث اسلامی ايران (سال 1374 ه.ش.) به چاپ رسيده. 42- قبسات من ف المؤمنین عليه السلام: محقق طباطبائي در اين کتاب به بررسی اسانيد و طرق حديث سڈ الأبواب، حديث صعود علی علی منکب النبی، حديث رد حديث ثقلين و حديث الطير و همچنين درباره أعمش و حاکم نيشابوری و کتاب قصة الطير پرداخته است. اين کتاب از سوی انتشارات دليل به چاپ 42- مذكرات المتحف البريطاني: که در آن به ذکر چند نسخه نفيس از کتابخانه موزه بریتانیا و معرفی مفصل و نقل برخی از مطالب آنها پرداخته کتاب در سال 1404 هجری قمری . تأليف شده است. 43- زندگینامه آية الله العظمی سيد محمدکاظم يزدی: محقق طباطبائی به نوشتن تاريخ و بزرگوارش بسيار اهتمام ميورزيد و از هنگامی که در نجف اشرف به سر ميبرد اقدام به جمع آوری اطلاعات و اسناد زندگی و عصر سيد محمدک نمود. اين يادداشتها در دفترهای گوناگونی نوشته شده و نياز به تنظيم دارد. مواردی که محقق طباطبائي بدانها پرداخته شامل : نسب سيد يزدی وی و معرفی کامل نسخ خطی و چاپها و شروح و حواشی و ترجمه های آنها، اساتيد سيد يزدی، شاگردان وی که شامل زندگی بسياری از شاگردان شده، اشعار، خانواده سيد يزدی و زندگینامه مفصل فرزندان وی، مواجهه سيد يزدی با استعمار انگليس ها و مدرسه سيد يزدی که بخش مفصل شامل : تأسيس مدرسه و معرفی خصوصيات آن، کتابخانه مدرسه، شاگردان مدرسه و... ميباشد. محقق طباطبائي در کنار اين يادداشت ها اقدام آوری و ضميمه کردن مدارک تاريخی و فتاوی سياسی سيد يزدی نمود و کتاب را مستند و مستدل نمود. وی همچنين در اين کتاب يادداشت محمدحسين کاشف الغطاء درباره سيد يزدی و قسمت هايياز کتاب " عقود حياتی " نوشته آية الله کاشف الغطاء درباره قضايای مشروطه و استبداد

انگلیس را از روی دستخط علامه کاشف الغطاء که در کتابخانه وی نگهداری میشود نقل نموده است. این مجموعه نیاز به تنظیم و ترتیب دارد تا يك اثر ماندگار از زندگی آية الله العظمی سید محمدکاظم طباطبایی یزدی درآید و به عنوان منبع، مورد استفاده محققین قرار گیرد.

وفات:

سر انجام این عالم وارسته و چهره برجسته ی علم و دانش، به ویژه در زمینه شناخت نسخه های خطی در روز یکشنبه هفتم رمضان 1416 هج برابر با هشتم بهمن 1374 ش پس از شصت و هشت سال عمر پر برکت در راه دانش اندوزی و دانشمند پروری چشم از جهان فرو بست و با رحلت سنگین بر محافل علمی و فرهنگی جهان تشیع نشست.

سالروز آزادی خرمشهر در سال 1361 هجری شمسی

بلافاصله پس از عملیات فتح المبین در1361/1/10 جلسه مشترک فرماندهان ارتش و سپاه تشکیل، و به کلیه یگانها اعلام شد که طی دو هفته بازسازی یگانها و طرح ریزی عملیات آتی را انجام داده و نتیجه را اعلام کنند.

متعاقب درکی که از ضرورت تعجیل در عملیات وجود داشت، تلاش برای آمادگی، شتاب چشمگیری به خود گرفت، زیرا تأخیر در عملیات با توجه رسیدن فصل گرما در منطقه جنوب و هوشیاری دشمن نسبت به آغاز آن می توانست در انجام مأموریت نیروها و رسیدن به اهداف مورد نظر لطمه ناپذیری به بارآورد. از سوی دیگر نیروهای دشمن در پی ضربات ناشی از عملیات فتح المبین دچار بحران و آشفتگی روانی شده بودند. از این رو اندکی سریعتر عملیات در آن شرایط ضریب موفقیت را افزایش می داد.

سرانجام پس از بحث و بررسیهای فراوان، از سوی قرارگاه مرکزی کربلا مأموریت عملیات به شرح زیر اعلام شد:

نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، متشکل از نیروی زمینی ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مأموریت دارند که در ساعت(س) روز(ر) عمومی جنوب رودخانه کرخه و غرب رودخانه کارون تک نموده و ضمن انهدام نیروهای موجود دشمن و آزادسازی شهرهای خرمشهر و هویزه خود را تأمین کنند و از حمله مجدد احتمالی به کشور اسلامی جلوگیری نمایند.

برای عملیات دو راه کار پیشنهاد شده بود. نخستین راه کار تهاجم به دشمن با اتکاء به جاده اهواز-خرمشهر و با استفاده از شبکه های جاده ای منتهی به رودخانه کرخه و عبور از رودخانه کارون. سرانجام با توجه به مأموریت و وضعیت زمین، استعداد نیروی خودی و وضعیت دشمن، راه دوم عبور از رودخانه کارون و تأمین سر پل و استقرار نیروی کافی در غرب رودخانه و ادامه بی درنگ عملیات انتخاب شد.

بر مبنای راه کار، مانور نیروها در طرح عملیات بیت المقدس به شرح زیر تعیین شد:

فرماندهی عملیات کربلا در جنوب با قرارگاههای قدس و نصر و فتح تک نموده، دشمن را در منطقه عمومی اهواز، غرب کارون منهدم، خرمشهر و تأمین و آفند خود را به منظور تأمین خطوط مرزی تا رسیدن به ساحل شرقی شط العرب ادامه داده و سپس در منطقه، فداوند می نماید. این عملیات در مرحله می باید مورد اجرا گذاشته می شد.

یگانهای ارتش و سپاه با بهره گیری از تجربیات موفق عملیات "ثامن الائمه"، طریق القدس، فتح المبین" دوشا دوش یکدیگر در عملیات بیت المقدس کردند. ادغام این نیروها سبب افزایش توان رزمی آنها شد و توانستند حماسه پیروزی بر دشمن و آزادی خرمشهر را به وجود آورند.

195 گردان متشکل از یگانهای ارتش و سپاه و نیروهای بسیج مردمی، در سه قرارگاه مشترک سازماندهی و هریک از آنها دارای فرماندهی مشترک

در این عملیات همچون گذشته، کمیته مبنای تصمیم گیریها و متوقف کننده اقدامات نبود و رزمندگان اسلام و فرماندهان آنان با اتکال بر قدرت لایزال روحیه شهادت طلبی و با یقین به امدادهای الهی، کار جنگ و دفاع را سامان دادند.

نیروهای متجاوز عراقی در این منطقه، در کنترل عملیات سپاه 3 عراق به فرماندهی سرلشکر ستاد "صلاح الدین قاضی" قرار داشت و شامل لشکر 3 زرهی، 5 مکانیزه، 11 و 15 پیاده و تعدادی تیپهای زرهی، مکانیزه و پیاده مستقل یا مأمور از لشکریهای دیگر و یگانهای از ارتش خلقی (جیش بود).

فرماندهی ارتش عراق بعد از نبردهای طریق القدس و فتح المبین دریافته بود که عملیات گسترده بعدی نیروهای ایرانی در منطقه اهواز- خرمشهر بود و فعالیتها و نقل و انتقالات و تمرکز نیروها در شرق کارون و شمال کرخه کور برای دشمن نشانه های گویایی به شمار می رفت. از این رو با افزایش فعالیتهای یگانهای خودی، اقدامات دشمن نیز در این منطقه شدت یافت.

سرانجام عملیات بیت المقدس در 30 دقیقه بامداد روز 10 اردیبهشت 1361 با قرائت رمز عملیات "بسم الله الرحمن الرحیم. بسم الله القاصم الد

علي ابن ابيطالب" از سوي فرماندهي قرارگاه كربلا، آغاز شد. "شهيد آيت الله صدوقي و آيت الله مشكيني" نيز كه در كنار فرماندهان سپاه و ارتش كربلا حضور داشتند، هريك به طور جداگانه، پيامهايي را به وسيله بي سيم خطاب به رزمندگان اسلام قرائت كردند.

عمليات بيت المقدس را به چهار دوره زماني به شرح زير مي توان تقسيم كرد:

مرحله اول از روز 9 تا 16 ارديبهشت:

در اين مرحله رزمندگان اسلام ضمن تصرف و تحكيم سر پل، تلاش كردند تا نيروهاي عراقي را در جبهه كرخه كور و فكه درگير نگه دارند. دشمن مرحله اول عمليات اقدام به اعزام نيرو به منطقه و تقويت نيروهايش در شلمچه و خط مرزي كرد ابتدا تلاش نمود كه با انجام يك تك، منطقه بازپس گيرد و با حداقل سازماندهي نيروهاي خودي را به هم بزند و مانع از تثبيت منطقه سرپل و انجام مرحله دوم عمليات شود.

مرحله دوم از 17 تا 21 ارديبهشت:

تاكتيك رزمندگان اسلام در عبور از رودخانه، دشمن را كاملاً غافلگير كرد، به گونه اي كه دشمن دچار آشفته گي و از نظر روحي در شرايط بحراني قرار گرفت. رزمندگان اسلام به پيشروي خود از سر پل ادامه، و با موفقيت قسمتي از خط مرز را تأمين كردند و نيروهاي دشمن را منهدم ساختند.

نيروهاي عراقي از جبهه كور عقب نشيني كردند و قرارگاه نصر تلاش كردند تا خرمشهر را احاطه كنند. در شرايط به وجود آمده دشمن دچار و از سه طرف احساس خطر مي كرد. بدین ترتيب كه عقبه لشكرهاي 5 و 6 در معرض تهديد جدي قرار داشت، عقبه كليہ نيروهايي كه در خرمشهر داشتند، تهديد مي شد، همچنين در شرايطي كه هيچ گونه مواضع دفاعي مستحكمي براي حفظ شهر بصره وجود نداشت، اين شهر در برابر رزمندگان قرارگرفته بود. از اين رو فرماندهي دشمن دچار ترديد شده بود كه براي حفظ مناطق اشغالي و خرمشهر تلاش كند يا براي حفظ بصره.

مرحله سوم عمليات 22 تا 31 ارديبهشت:

پس از مرحله دوم عمليات، برتري رزمندگان اسلام نسبت به دشمن قطعي شد و ابتكار عمل به طور كامل در اختيار رزمندگان اسلام قرارگرفت. اين تصميم گيري در جبهه خودي به آساني و در جبهه دشمن با سختي و سردرگمي صورت مي گرفت. نيروهاي اسلام پيشروي مي كردند، و دشمن مرتب در حال عقب نشيني و فرار بود.

با پيدايش شرايط جديد و آگاهي از اضمحلال دشمن، فرماندهان در قرارگاه مركزي كربلا تشكيل جلسه دادند تا علاوه بر تجزيه و تحليل و بررسي نشيني دشمن و شرايط جديد، نسبت به ادامه عمليات نيز تدابير لازم اتخاذ شود. سرانجام تصميم به انجام مرحله سوم عمليات گرفتند.

در اين مرحله علاوه بر خستگي نيروها، با تعجيل در عمليات شناسايي هاي لازم انجام نشده بود ولي دو نتيجه مهم در پي داشت:

1- انهدام دشمن: در محورهاي مختلف، نيروهاي دشمن در اثر تهاجم پي در پي رزمندگان اسلام دچار ضعف شديد روحي و جسمي شده و قادر به نبوده و منهدم شدند.

2- واكنش دشمن: در طي مرحله سوم عمليات، دشمن در تاريخ 1361/2/24 به پاسگاه شهابي كه شب قبل به دست نيروهاي خودي فتح شده بود. به نظر مي رسيد كه دشمن قصد دارد، مانع تحكيم مواضع رزمندگان در منطقه شمالي و گسترش آنها به سمت جنوب بشود، بلافاصله در رزمندگان اسلام طي حمله اي به دشمن، مجدداً پاسگاه مزبور را به تصرف خود درآوردند.

مرحله چهارم عمليات از 1 تا 4 خرداد 1361:

سرانجام در ساعت 22،30 اول خرداد 1361 تلاش رزمندگان اسلام براي آزادسازي خرمشهر با رمز "بسم الله القاصم الجبارين يا محمد بن عبدالله" شد. در برابر تك سريع غافلگيرانه رزمندگان اسلام نيروهاي عراقي دچار وحشت و سرگرداني شديد شدند و نتوانستند واكنش مهمي از خود نشان دهند. ارتباط يگانهاي دشمن با يكدگر قطع شد. و فرار افسران و سربازان عراقي از منطقه خرمشهر گويائي از هم پاشيدگي سازمان يگانهاي خرمشهر بود.

در روز دوم خرداد نتيجه پيكار بسيار درخشان بود و قرارگاه كربلا به هدف خود كه احاطه كامل خرمشهر بود، رسيد. تعداد اسراي عراقي در اين روز نفر تجاوز كرد و يگانهايي از دشمن كه در منطقه بين نهر عرايض و شلمچه مستقر بودند، به ميزان زيادي منهدم شدند.

عليرغم حضور گسترده هواپيماهاي عراقي در آسمان منطقه، عقابان تيزپرواز نيروي هوايي ارتش در پشتياني از يگانهاي رزمنده، در صحنه عمل

المقدس حضوري فعال داشتند و با بمباران پل شناور عراقیها بر شط العرب و مناطق تجمع آنان در آن سوي رودخانه، نقش ارزنده اي در آزاد سازي ايفا کردند.

در اواخر روز 2 خرداد قرارگاه کربلا پس از بررسی آخرین وضعیت احاطه کامل خرمشهر، تصمیم گرفت تا رزمندگان اسلام با ورود به شهر آن را از نیروهای عراقی پاک گردانند. سرانجام در ساعت 3 بامداد روز 3 خرداد واحدهایی از رزمندگان ایران به آن سوي رودخانه وارد شدند.

از طرف دیگر جمعی از نیروهای عراقی مستقر در خرمشهر با استفاده از تریکی شب و قایق اقدام به فرار کردند که تعدادی از این قایقها توسط نیروی دریایی هدف قرارگرفتند و سرنشینان آنها غرق شدند.

نیروهای عراقی از ساعت سه و پنجاه دقیقه بامداد تا یک و نیم بعد از ظهر روز سوم خرداد از سمت شلمچه 3 بار اقدام به پاتک کردند و تلاش نهایی برای تصرف طریق جاده شلمچه – خرمشهر حلقه محاصره خرمشهر را بشکنند، اما هر بار با پایداری و مقاومت دلاورانه رزمندگان ایرانی مواجه شدند و با دیدن عقب نشینی کردند.

در ساعت 11 صبح روز 3 خرداد در حالی که درگیری شدیدی بین قوای ایران و نیروهای عراق در شمال نهر خین جریان داشت و دشمن در صدد هرطور شده حلقه محاصره خرمشهر را بشکند، رزمندگان ایرانی از جناح غرب و خیابان کشتارگاه وارد شهر شدند. دشمن در ناحیه گمرک خرمشهر ابرو اندکی مقاومت کرد که آن هم به سرعت در هم شکسته شد.

سرانجام در ساعت 12 قوای ایران از سمت شمال و شرق نیز وارد شهر شدند و نیروهای متجاوز بعثی که 24 ساعت در محاصره کامل قرار داشتند اسارت یا فرار و یا کشته شدن نداشتند بدین جهت واحدهای عراقی گروه گروه به اسارت رزمندگان اسلام درآمدند.

در ساعت 2 بعد از ظهر، خرمشهر به طور کامل آزاد شد و پرچم پر افتخار جمهوری اسلامی ایران بر فراز "مسجد جامع" و پل تخریب شده خرمشهر درآمد. بدین ترتیب این شهر مقاوم که پس از 35 روز پایداری و مقاومت در 4 آبان 1359 به اشغال دشمن درآمده بود پس از 578 روز(19 ماه) باردیگر به آغوش گرم میهن اسلامی بازگشت و پیکره پاک آن از لوث وجود متجاوزان تطهیر گردید.

رزمندگان اسلام در اولین اقدام خود پس از آزادسازی شهر، نماز شکر را در مسجد جامع خرمشهر اقامه کردند. خبر آزادسازی خرمشهر بسرعت در طنین افکند و ملت مسلمان ایران اسلامی را که مدتها در آرزوی شنیدن چنین خبر مسرت بخشی بودند غرق در شادی و سرور کرد. در پایان آن شهید پرور ایران با حضور در مساجد نماز شکر به جای آوردند و با فرارسیدن شب به یمن پیروزی حق بر باطل بر پشت بامها رفته و ندای الله اکبر را بلند کردند.

نتایج نظامی به دست آمده از عملیات بیت المقدس:

– آزاد سازی 5400 کیلومتر مربع از خاک کشور اسلامی، از جمله خرمشهر و تأمین 180 کیلومتر خط مرزی.

– 19 هزار اسیر و 16 هزار کشته از دشمن.

– خسارات و ضایعات وارده به دشمن انهدام، 60 فروند هواپیما، 3 فروند هلی کوپتر، 418 دستگاه تانک و نفربر، 30 قبضه توپ، 49 دستگاه خودرو و 10 فروند کتک.

– غنایم به دست آمده از دشمن: یک فروند هلیکوپتر، 105 دستگاه تانک و نفربر و 56 دستگاه خودرو.

– یگانهای زیر در خرمشهر منهدم شدند:

تیپ 20 مأموریت ویژه، تیپ 9 گارد مرزی و تیپ 10 گارد مرزی، تیپهای 22، 44، 55، 60، 238، 113، پیاده.

همچنین تعداد زیادی از نیروهای تیپها و لشکرهای زیر کشته و یا اسیر شدند:

تیپهای 420، 416، 28، 23 پیاده، تیپ 104 گارد مرزی. تیپ 31 نیروی مخصوص، تیپ 10 زرهی، لشکر 5 مکانیزه، لشکر 3 زرهی، لشکر 6 زرهی، تیپ 11 پیاده، لشکر 7 پیاده.

اهمیت فتح خرمشهر

فتح خرمشهر از دو جهت حائز اهمیت خاص بود:

جهت اول اینکه: با پیروزی بزرگ، جنگ وارد مرحله نوینی شد و قوای اسلام با تهاجمات کوبنده خود مرحله به مرحله پیروزیهای تازه ای را به ملت ایران و همه ملت‌های مسلمانی که عاشق و شیفته انقلاب اسلامی هستند و چشم امید به این نهضت دوخته اند، هدیه کرد.

بابی جدید بر روی سلحشوران ایران گشوده شد تا با حملات برق آسا و دلاورانه آنها دشمن زبون دیوانه وار مجبور به استفاده از سلاح های شیمیایی

دشمن می دانست که این مرحله از جنگ با مراحل پیشین، تفاوتی فاحش دارد و یورشهای سهمگین و بی باکانه لشکریان اسلام با هیچ چیز قابل گویی نیست. این درماندگی و بیچارگی باعث شد، تا دشمن به سلاحهای شیمیایی پناه ببرد اما زمان کوتاهی نگذشت که این سلاح نیز کهنه شد برای رهایی آنها از دام مرگ و ذلت گشوده نشد.

جهت دوم اینکه: این فتح عظیم باعث شد آمریکای جهانخوار و سایر قدرتهای استعماری حساب کار خود را بکنند و از موضع تهاجم و حمله، به موضع بیفتند؛ آنان پیش از این می پنداشتند که عراق خواهد توانست پس از پیروزی بر ایران جایگزین رژیم دست نشانده سابق و ژاندارم اصلی منطقه انقلاب اسلامی از میان رفته بود، گردد تا حافظ و نگهبان منافع آنان در منطقه شود؛ لیکن پس از فتح خرمشهر، نه تنها اندیشه تصرف ایران غیر ممکن بلکه هول و وحشت سقوط رژیم دست نشانده صدام هم سراپای وجود ناپاکشان را فرا گفت و آنها را وادار کرد که کوشش و تلاش بکنند تا شاید سقوط نجات دهند.

پیام حضرت امام خمینی (ره) به مناسبت عملیات بیت المقدس و فتح خرمشهر
با تشکر از تلگرافی که در فتح خرمشهر به این جانب رسیده است، سپاس بی حد بر خداوند قادر که کشور اسلامی و رزمندگان متعهد و فداکار را عنایت و حمایت خویش قرار داد و نصر بزرگ خود را نصیب ما فرمود؛ و این جانب با یقین به آن که "ما النصر الا من عند الله" از فرزندان اسلام سلحشور مسلح که دست قدرت حق از آستین آنان بیرون آمد و کشور بقیه الله العظم ارواحنا لمقدمه الفدا را از چنگ گرگان آدمخوار که آلهایی ابرقدرتان خصوصاً آمریکای جهانخوارند، بیرون آورد و ندای "الله اکبر" را در خرمشهر عزیز طنین انداز کرد و پرچم پر افتخار "لا اله الا الله" را بر فراز خرم که با دست پلید جنایتکاران غرب به خون کشیده شده و خونین شهر نام گرفت، - به اهتزاز در آورد - تشکر می کنم و آنان فوق تشکر هستند.

آنان به یقین مورد تقدیر ناجی بشریت و برپا کننده عدل الهی در سراسر گیتی (روحی اتراب مقدمه الفدا) می باشند. آنان به آرام "مارمیت اذ رحمة الله رمی" مفتخرند. مبارک باد و هزاران بار مبارک باد بر شما عزیزان و نور چشمان اسلام این فتح و نصر عظیم که با توفیق الهی و ضایعات کم و زیادهای بسیار و هزاران اسیر گمراه و مقتولین و آسیب دیدگان بدبخت که با فریب و فشار صدام تکریتی این ابرجنایتکار دهر به تباهی کشیده شدند، برای اسلام و میهن عزیز افتخار ابدی هدیه آوردید و مبارک باد بر فرماندهان قدرتمند که فرماندهان چنین فداکارانی هستند که ستاره درخشانده آنان بر تارک تاریخ تا نفخ صور نورافشانی خواهد کرد و مبارک باد بر ملت عظیم الشان ایران، این چنین فرزندان سلحشور جان بر کفی که در کشورشان را جاویدان کردند و مبارک باد بر اسلام بزرگ این متابعانی که در دو جبهه جنگ با دشمنان باطنی و دشمن ظاهری پیروزمندانه و سرافراز خویش را دادند و برای اسلام سرافرازی آفریدند و هان ای فرزندان قرآن کریم و نیروی ارتشی، سپاهی، بسیجی، ژاندارمری، شهربانی و کمیته ها و نیروهای مردمی داوطلب و ملت عزیز، هوشیار باشید که پیروزی هرچند عظیم و حیرت انگیز است، شما را از یاد خداوند که نصر و فتح در دست غافل نکند و غرور فتح شما را به خود جلب نکند که این آفتی بزرگ و دامی خطرناک است که با وسوسه شیطان به سراغ آدم می آید و برای تباهی می آورد و من با آنکه به همه شما اطمینان تعهد به اسلام دارم، از تذکری که برای مؤمنان نفع ندارد باید غفلت نکنم، چنانچه از نظر حکومت‌های همجوار و منطقه دریغ ندارم و آنان می دانند امروز با فتح خرمشهر مظلوم، دولت و ملت پیروزمند ما از موضع قدرت سخن می گویند پیروزی از آنان به شما اطمینان می دهم که اگر از طاعت بی چون و چرای آمریکا و بستگان آن دست بردارید و با ما به حکم اسلام و قرآن کریم رفتار ما جز خیر و پشتیبانی نخواهید دید و شما بدانید آن قدر که ابرقدرتها از صدام این نوکر چشم و گوش بسته پشتیبانی نمی کنند و شما عاقبت ایران و هم قطار جنایتکارش شاه مخلوع را به عیان دیده اید. قدرتهای بزرگ پیش از آنکه از شما استفاده نمایند، از شما طرفداری نمی کنند و شما منافع خویش به هلاکت می کشند و من نصیحت برادرانه به شما می کنم که کاری نکنید که قرآن کریم برای برخورد بر شما تکلیف نماید و ما به حد شما رفتار کنیم، و یقین بدانید که امثال حسنی مبارک مصری و حسین اردنی و دیگر هم جنایتکاران آنان برای شما نفعی ندارند و دین و دنیای شما می کنند و اگر با نشستهای خود بخواهید "طرح کمپ دیوید" یا فهد را که مرده اند، زنده کنید - که ما خطر بزرگ برای کشورهای اسلامی خصوصاً شریفین می دانیم - اسلام به ما اجازه سکوت نمی دهد و این جانب در پیشگاه مقدس خداوند تکلیف الهی خود را ادا نمودم، اکنون دست تضرع روی سوی خالق یکتا بلند کرده و به قوای مسلح اسلام و فداکاران قرآن کریم و میهن عزیز ایران دعا می کنم و سلامت و سعادت و پیروزی آنان را هستم. سلام و درود بی پایان بر فرماندهان قوای مسلح و بر رزمندگان فداکار و بر ملت دلیر ایران عزیز و سرشار از شادیاها.

والسلام علی عبادالله الصالحین، روح الله الموسوی الخمینی

سوم خرداد 1360/3/3